

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

The Strategic Leadership of Graduate Students in the Master of Education
Program in Educational Administration, Ubon Ratchathani University

อดินันท์ แก้วนิล^{1*}, อังคณา นาสารี², ลีวะกรณ์ กฤษณสุวรรณ³ และ พัชริดา ปรีเปรม⁴

Adinan Keawnin¹, Angkana Nasaree², Sivakorn Krissanasuvan³ and Patcharida Preeprame⁴

(วันที่รับบทความ: 15 มกราคม 2569, วันที่แก้ไขบทความ: 17 มีนาคม 2569, วันที่ตอบรับตีพิมพ์: 17 มีนาคม 2569)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท ด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม และด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์ 2) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังต่อไปนี้ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท ด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม และด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.

¹⁻³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

¹⁻³ Faculty of Education, Ubon Ratchathani University, Thailand

⁴ คณะศิลปประยุกต์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁴ Faculty of Applied Arts and Architecture, Ubon Ratchathani University, Thailand

*Corresponding author e-mail: Adinan.k@ubu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to study the components of strategic leadership among graduate students in the Master of Education Program in Educational Administration at Ubon Ratchathani University, and to examine the appropriateness of these components. The research population consisted of related documents and previous studies, as well as nine experts who evaluated the appropriateness of the strategic leadership components. The research instrument was a checklist used to assess the suitability of six components of strategic leadership: strategic vision formulation, environmental and contextual analysis, strategic decision-making, human resource and capability management, strategy implementation and teamwork, and monitoring, evaluation, and strategic adjustment. Data were analyzed using basic statistics, including percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) Strategic leadership among graduate students in the Master of Education: Program in Educational Administration at Ubon Ratchathani University consists of six components: strategic vision formulation, environmental and contextual analysis, strategic decision-making, human resource and capability management, strategy implementation and teamwork, and monitoring, evaluation, and strategic adjustment; and 2) The overall appropriateness of the strategic leadership components was rated at the highest level. The mean scores, ranked from highest to lowest, were as follows: strategic vision formulation, environmental and contextual analysis, strategic decision-making, human resource and capability management, strategy implementation and teamwork, and monitoring, evaluation, and strategic adjustment.

Keywords: Strategic Leadership; Master of Education Students

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 การบริหารการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความสามารถในการกำหนดทิศทาง วางแผนเชิงระบบ และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เพื่อรองรับความไม่แน่นอนและความซับซ้อนของสภาพแวดล้อม การปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้จึงไม่อาจขับเคลื่อนด้วยการบริหารแบบเดิม แต่ต้องอาศัยภาวะผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และการปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรทางการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นแนวคิดภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นความสามารถของผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนการตัดสินใจและจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Rowe, 2001) ผู้นำเชิงกลยุทธ์จำเป็นต้องมีความสามารถในการมองภาพรวมเชิงระบบ (systems thinking) คาดการณ์แนวโน้มในอนาคต และปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน

ในบริบทของการบริหารการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและองค์กรทางการศึกษา โดยช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนา วางแผนเชิงกลยุทธ์ ตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีเหตุผล และขับเคลื่อนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลขององค์กร คุณภาพการบริหารจัดการ และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (พรชัย เจตมานัน, 2562) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการทำงานเป็นทีม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษาในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะได้รับการยอมรับว่าเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน และมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว แต่ยังพบว่า งานวิจัยที่มุ่งศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในระดับนักศึกษา โดยเฉพาะนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังเตรียมความพร้อมเข้าสู่บทบาทผู้บริหารในอนาคตนั้น ยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา นอกจากนี้ หลักสูตรการบริหารการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษายังมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีและทักษะทางวิชาการเป็นสำคัญ ขณะที่การพัฒนาสมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นทักษะเชิงปฏิบัติและการคิดเชิงระบบ ยังขาดกรอบแนวคิดที่ชัดเจนในการนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุนี้ จึงเกิดคำถามสำคัญว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ควรประกอบด้วยอะไรบ้าง และมีความเหมาะสมในระดับใด ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีศักยภาพในการเป็นผู้บริหารการศึกษาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูล

1.1 เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ทั้งในและต่างประเทศ

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา การวิจัย หรือการพัฒนาภาวะผู้นำ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบข้อคำถามและนำผลมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) ซึ่งข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และนำไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพทั้งฉบับโดยการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ด้วยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1) กำหนดประเด็นและขอบเขตในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3.2) ศึกษา รวบรวม และสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3.3) คัดเลือกเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ และมีความเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3.4) วิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 3.5) จัดทำเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบ 3.6) นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม 3.7) รวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 3.8) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ 3.9) สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 3.10) จัดทำรายงานการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่ออธิบายระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ 2) ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท 3) ด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล 5) ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์ และการทำงานเป็นทีม และ 6) ด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของภาวะผู้นำผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบความเหมาะสมของภาวะผู้นำผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับความ เหมาะสม
1. การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์	4.86	0.34	มากที่สุด
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท	4.78	0.41	มากที่สุด
3. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์	4.71	0.45	มากที่สุด
4. การบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล	4.69	0.47	มากที่สุด
5. การขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม	4.64	0.50	มากที่สุด
6. การติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์	4.58	0.52	มากที่สุด
รวม	4.72	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 4.86$) รองลงมาคือ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท ($\mu = 4.78$) และด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ($\mu = 4.71$) ตามลำดับ ขณะที่ด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 4.58$)

อภิปรายผล

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท

ด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม และด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการบริหารที่ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดทิศทางไปจนถึงการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัชฌิมา เตชะคฤหะ (2567) ซึ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และพบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยมิติด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร การพัฒนาทรัพยากรในองค์กร การมีความคิดความเข้าใจระดับสูง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับองค์ประกอบด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล และด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีมในงานวิจัยครั้งนี้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมูฟิต วาโอะ และ นวรัตน์ ไชยมภู (2564) ที่ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และพบว่าองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ครอบคลุมด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การคิดเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจ และการบริหารทรัพยากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งแล้วเท่านั้น แต่สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่นักศึกษาที่กำลังเตรียมความพร้อมเข้าสู่บทบาทผู้บริหารการศึกษาในอนาคต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษณุภรณ์ วงศ์สาลี (2567) ซึ่งศึกษาในบริบทผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเห็นว่าผู้นำทางการศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีและนโยบายการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้จึงสะท้อนภาพขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Bush (2020) ที่นำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการและภาวะผู้นำในบริบทการศึกษา ซึ่งเห็นว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการผสมผสานทักษะเชิงบริหารกับทักษะเชิงกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถตอบสนองต่อบริบทนโยบาย การเปลี่ยนแปลง และความซับซ้อนของการจัดการศึกษา

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท และด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางและการคิดเชิงระบบเป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผลการจัดลำดับดังกล่าวมีความสอดคล้องกับของ Davies และ Davies (2010) ที่ระบุว่าวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัชฌิมา เตชะคฤหะ (2567) และ พิษณุภรณ์ วงศ์สาลี (2567) ที่พบว่าด้านการกำหนดทิศทางและวิสัยทัศน์ขององค์กรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุดในการบริหารสถานศึกษา ทั้งในบริบททั่วไปและบริบทการศึกษายุคดิจิทัล นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานของ Bush (2020) ที่เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์บริบทและการตัดสินใจเชิงนโยบายในองค์กรการศึกษา ขณะเดียวกัน องค์ประกอบด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม และด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยเสริมความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการบริหารสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปคือ ผลการวิจัยทั้งสองประเด็นยืนยันว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้านมีความเหมาะสม ครอบคลุม และได้รับการสนับสนุนจากทั้งงานวิจัยไทยร่วมสมัยและแนวคิดจากต่างประเทศสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานักศึกษาลำดับขั้นศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ให้มีสมรรถนะด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทการบริหารการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษา ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาให้เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้สำเร็จการศึกษา โดยบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ไว้ในหลักสูตรรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการตัดสินใจเชิงบริหารในบริบททางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.2) สถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนหลักสูตรการบริหารการศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษา เช่น โครงการฝึกภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน หรือการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ด้านการบริหารไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1) คณาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษา เช่น การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา การวิเคราะห์สถานการณ์ทางการบริหาร หรือการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ฝึกการคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผน และการตัดสินใจเชิงบริหารในสถานการณ์จริง

2.2) นักศึกษาลำดับขั้นการบริหารการศึกษา ควรพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาความรู้ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาองค์กร รวมทั้งการประยุกต์ใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การได้กรอบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่กำลังเตรียมความพร้อมสู่บทบาทผู้บริหารการศึกษาในอนาคต โดยองค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนทั้งมิติความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์ที่จำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

จากภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และภาพอนาคตของสถานศึกษาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ โดยอาศัยองค์ความรู้ทางการบริหารการศึกษา รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ดังกล่าวกับบริบทนโยบายการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

2. ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและบริบท หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการวิเคราะห์และตีความปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น นโยบายการศึกษา สภาพชุมชน เทคโนโลยี และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทการบริหารการศึกษา

3. ด้านการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล หลักวิชาการ และการวิเคราะห์เชิงระบบ โดยคำนึงถึงผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเลือกแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษาในอนาคต

4. ด้านการบริหารทรัพยากรและศักยภาพบุคคล หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการวางแผนและบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ ผ่านการพัฒนาศักยภาพ การสร้างแรงจูงใจ และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อเตรียมความพร้อมสู่บทบาทการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

5. ด้านการขับเคลื่อนกลยุทธ์และการทำงานเป็นทีม หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการนำแนวคิดและกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ผ่านการสื่อสาร การประสานงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสะท้อนทักษะการเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารการศึกษา

6. ด้านการติดตาม ประเมินผล และการปรับกลยุทธ์ หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานทางการศึกษา รวมถึงการใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงกลยุทธ์และแนวทางการบริหาร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- พรชัย เจตมานาน. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเปลี่ยนผ่าน การบริหารจัดการศึกษา 4.0 อย่างยั่งยืน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(2), 27–35.
- พิชญาภรณ์ วงศ์สาลี. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.
- มัทธมา เตชะคฤหะ. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- มูฟิต วาโอะ และ นวรัตน์ ไวมภู. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. *วารสารการบริหารการศึกษาและคุรุศาสตร์*, 2(1), 38-48.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management (5th ed.)*. Sage.
- Rowe, W. G. (2001). Creating wealth in organizations: The role of strategic leadership. *Academy of Management Executive*, 15(1), 81–94.